

Vidzemes lībiskā kultūrtelpa

www.vidzemeslibiesi.lv
www.facebook.com/metsepole

Vidzemes lībiskais centrs

kultūras biedrības "Make Art" struktūrvienība

Reģ. nr. 40008066782

Sauleskalni, Pāles pagasts, Limbažu novads, LV-4052

info@metsepole.lv

PRESES RELĪZE

Informācija medijiem
11.04.2024.

Latvijā ir jāsaglabā skolas Latvijas Nacionālā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā ierakstīto kultūrtelpu teritorijās

Vidzemes lībiskā kultūrtelpa atklātā vēstulē aicina valsts augstākās amatpersonas un Limbažu novada domi saglabāt Limbažu novada Pāles pamatskolu, kurai ir izšķiroši būtiska loma Vidzemes lībiskās kultūrtelpas pastāvēšanā.

Vienlaikus Vidzemes lībiskā kultūrtelpa aicina izvērtēt un iedziļināties kultūrtelpu pastāvēšanas būtībā, uzsverot izglītības iestāžu saglabāšanu lomu Latvijas Nacionālā kultūras mantojuma sarakstā ierakstīto kultūrtelpu teritorijās. Kultūrtelpa ir daudz ietilpīgāks un ilgtspējīgāks vietējās identitātes saglabāšanas plāns, kuru nevar novērtēt tikai skaitliski, ar kvantitatīviem rādītājiem, bet tās pastāvēšanu nosaka un veido tās kopiena, tajā skaitā, izglītota jaunā paaudze.

"Vēršam uzmanību, ka, rosinot LR Izglītības un zinātnes ministrijas rosinātos grozījumus Izglītības likumā un izvērtējot lauku un mazapdzīvotu teritoriju skolu darbību, pašlaik situācijas problēmu analīze pamatā ir balstīta kvantitatīvo rādītāju analīzē. Izvērtējumā nav veikta būtiska konkrēto apdzīvoto vietu nozīmes analīze kultūrvēsturiskā kontekstā, tajā skaitā vērtējot lauku skolu nozīmi vietējās kultūridentitātes veidošanā un dzīvā mantojuma pārmantojamībā. Pāles pamatskola ir viens no Vidzemes lībiskās kultūrtelpas sociālajiem, izglītojošajiem un kultūras centriem, kam ir izšķiroši svarīga nozīme vietējās kultūridentitātes saglabāšanā. Pāles pamatskolas slēgšana apdraud Vidzemes lībiskā kultūras mantojuma rekonstruēšanu, saglabāšanu un tālāknodešanu. Skolas slēgšana apdraud iespēju saglabāt Latvijas pirmiedzīvotāju mantojumu," situāciju skaidro Vidzemes lībiskās kultūrtelpas pārstāvji.

Turklāt Latviešu vēsturisko zemju likums paredz, ka "[...] katrai latviešu vēsturiskai zemei piederīgai kopienai un katrai kultūrtelpai" (LR Saeima, 2021) tiesības, pienākumu kopt un attīstīt savu kultūrvēsturisko vidi un kopējo identitāti, lai to saglabātu un nodotu nākamajām paaudzēm. Likumā tiek uzsvērtā kultūrtelpa, kurai piemīt kultūrvēsturiska vide un kopīga identitāte un tās kopēji, saglabātāji un mantinieki ir vietējās kopienas, kas ir piederīgas attiecīgajai kultūrtelpai. Valstij un pašvaldībām ir jāsekmē vietējo kopienu pastāvēšana un attīstība. Latviešu vēsturiskajām zemēm ir vietējo kopienu piederības iezīmētas saskares līnijas, kuras ņemamas vērā valstslietās (LR Saeima, 2021). Slēdzot Pāles pamatskolu, tiek apdraudēta vietējās kopienas iespējas kopt Latvijā unikālo Vidzemes lībisko kultūras mantojumu.

Pālē, senajā Metsepolē, joprojām dzīvo Vidzemes lībiešu pēcteču dzimtas, kas praktizē Vidzemes

lībisko dialektu Vidzemes izloksnē un ir dzīvā mantojuma nesēji. Unikāls ir arī 2001. gadā Pāles pamatskolas vēstures skolotājas, vēsturnieces Rasma Noriņas aizsāktais Vidzemes lībiešu dzimtu pētījums, kas pāliešiem, tajā skaitā skolēniem, ir ļāvis apzināties savas lībiskās saknes un piederību kopienai. Pāles pamatskola kā sociālās dzīves un kultūras centrs ir pagasta ilgtspējas nodrošinātājs. Izārdot šo ekosistēmu, tiek radīti draudi daudz plašāka kultūras mantojuma un vērtību iznīcināšanai Latvijā.

Pirmiedzīvotāju kultūru un valodu saglabāšanai pasaulē pievērš arvien lielāku nozīmi. Ne velti 2019. gads UNESCO tika pasludināts par Starptautisko pirmiedzīvotāju valodu gadu un 2022. - 2032. gads — par ANO Pirmiedzīvotāju valodu desmitgadi (2022–2032), pieņemot arī Desmitgades globālo rīcības plānu. Savukārt 2023. gadu LU Lībiešu institūts sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju un Latvijas Nacionālo kultūras centru oficiāli pasludināja par Lībiešu mantojuma gadu, lai popularizētu Latvijas lībiskās saknes un lībiešu mantojumu latviešu valodā, Latvijas kultūrtelpā un ainavā. Ik gadu pavasarī, martā, Latvijā tiek atzīmēta lībiešu mantojuma diena.

KONTEKSTS

2022. gada nogalē Nemateriālā kultūras mantojuma padome pieņēma lēmumu par Vidzemes lībiskās kultūrtelpas iekļaušanu Nacionālajā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā. Vidzemes lībiskā kultūrtelpa ir veidojusies vēsturiskajā lībiešu Metsepoles novadā, kur joprojām dzīvo Vidzemes lībiešu pēcteči un kura centrs ir Pāle, kas atrodas Limbažu novadā.

Vidzemes lībiskā kultūrtelpa, to definējot pēc ģeogrāfiskās teritorijas, ir lielākā no visām astoņām kultūrtelpām, kas ir iekļautas minētajā sarakstā. Vidzemes lībiskās kultūrtelpa ietver Vidzemes lībiešu kultūrvēstures liecības un izpausmes mūsdienu Ziemeļrietumvidzemes teritorijās. Kultūrtelpai ir lingvistiska, kultūrvēsturiska, kā arī sociāla nozīme, sekmējot Vidzemes lībiešu pēcteču identitātes apziņu un piederības sajūtu vietējai kopienai un Latvijai.

Nepilna pusotra gada laikā, kopš Vidzemes lībiskās kultūrtelpas iekļaušanas Latvijas Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā, ir īstenoti vairāk nekā 50 dažādi projekti, kultūrtelpas dalībnieki ir piedalījušies starptautiska un nacionāla mēroga pasākumos, lai popularizētu ne tikai vietējo, bet arī Limbažu novada savdabību. Piemēram, XXVII Vispārējo latviešu Dziesmu un XVII Deju svētku atklāšanas gājienā lībiešu karogi vēstīja par Limbažu novada piederību kultūrvēsturiskajam Vidzemes novadam. 2024. gadā Vidzemes lībiskās kultūrtelpas prioritātes un mērķi ir saistīti ar latviešu valodas Vidzemes lībisko izloksni, lībiešu pēcteču pētījumiem, bērnu un jauniešu izglītošanu vietējās kultūrvēstures liecībās un izpausmēs.

Pielikumā:

- Atklātā vēstule (3 lpp.) – Aicinām glābt Pāles pamatskolu Atklātā vēstule 11Aprīlis2024.pdf
- Informācija par Vidzemes lībisko kultūrtelpu, buklets (44 lpp.):

<https://vidzemeslibiesi.lv/wp-content/uploads/2023/11/Vidzemes-Libiesi-digitala-brosura-2023.pdf>

Ar cieņu,

Lolita Ozoliņa

Vidzemes lībiskās kultūrtelpas vadītāja, tel. 26528629, info@metsepole.lv

Reinis Druvietis

Vidzemes lībiskās kultūrtelpas producers

Biedrības "Make Art" valdes priekšsēdētājs, tel. 29293938, info@metsepole.lv